

Białystok, dnia 2 grudnia 2021 r.

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów

Katedra Prawa Cywilnego i Handlowego

Zakład Prawa Handlowego

Wydział Prawa

Uniwersytetu w Białymstoku

RPW/34533/2021
Data: 2021-12-09

Recenzja rozprawy doktorskiej
Mgr Szymona Kulmaczewskiego
Umowa holdingu

I. Problematyka wprowadzenia do polskiego prawa spółek handlowych nowego rozwiązania, polegającego na uregulowaniu prawa grup spółek, prawa koncernowego jest obecnie przedmiotem prac legislacyjnych i stanowi przedmiot dyskusji przedstawicieli doktryny. Relacje prywatnoprawne pomiędzy spółką dominującą i jej spółkami zależnymi, kwestia uwzględniania interesów wierzycieli, problematyka funkcjonowania organów w takich organizacjach – to bardzo istotne problemy w praktyce obrotu gospodarczego. Abstrahując od sensu, czy bezsensu obecnie proponowanej regulacji, nie ma wątpliwości, że jest potrzeba dyskusowania o tych problemach, rozważania ich i prowadzenia naukowej analizy. Temu zadaniu znakomicie sprostał Doktorant, czyniąc tematem swoich naukowych rozważań umowę holdingową. Autor temat formułuje jako analizę umownych mechanizmów oddziaływania na przedsiębiorcę uczestniczącego w holdingu. Praca jest dogłębną analizą tych mechanizmów i powodowanych przez nie następstw w sferze struktury holdingu. Autora interesują przede wszystkim powiązania i relacje między uczestnikami holdingu. Doktorant słusznie podkreśla, że „regulacja holdingowa w prawie prywatnym ma specyficzną naturę (...) zakłada autonomię woli, opartą na braku przymusu ze strony organów państwa, a także równorzędność formalną. Konsekwencją równorzędności jest m. in. to, że stosunki prywatnoprawne powstają w następstwie zgodnej woli stron, która zasadniczo kształtuje ich treść. (str. 1-2 dysertacji). Zdecydowanie należy przyznać Doktorantowi, że kluczowym zagadnieniem przy nowelizacji prawa holdingowego trzeba uczynić określenie, w jakim zakresie normy prawa holdingowego winny kształtować sytuację

podmiotów zaangażowanych w holding. Analizę koncepcji umowy holdingowej Autor sytuuje na tle całej problematyki holdingu. Próbuje ustalić charakter prawny tej umowy, uwzględniając regulacje prawa prywatnego oraz regulacje prawa publicznego. Nie mam wątpliwości, że problematyka umowy holdingowej nieodłącznie łączy się z kompleksową koncepcją holdingu i nie powinna być rozważana w oderwaniu od tej koncepcji. Stan prawny w tym zakresie jest zdecydowanie niezadowolający, a prowadzone wcześniej badania (których znajomością wykazał się Doktorant w rozprawie) w znacznej części nieaktualne. Niezbędne jest odpowiedzialne przyjmowanie zmian prawnych, które za pośrednictwem odpowiednich bodźców i ograniczeń mogą nakierować funkcjonowanie holdingów na nowe tory. Jestem przekonana, że analizy uczynione tematem rozważań recenzowanej rozprawy czynią temu zadość, są istotnym wkładem w dyskusję na temat kształtu prawa holdingowego w Polsce. Są to zagadnienia, które budzą szereg pytań i kontrowersji. Niewątpliwie jest to istotny problem badawczy. Podejście badawcze Doktoranta w pełni zasługuje na aprobatę. Specyfika tworzenia regulacji prawnych w obszarach dotyczących problemów gospodarczych wymaga rozważnych analiz i rozważań. Ranga recenzowanej rozprawy jest ogromna tak z prawnych, jak też z praktycznych względów. Rozprawa ta ma ponadto istotne znaczenie dla teoretycznych i koncepcyjnych ujęć problematyki holdingu. Nie mam wątpliwości, że Doktorant podjął temat trudny, ważny, budzący szereg pytań, kontrowersji i dyskusji.

Podniesione racje zdecydowanie wskazują na pozytywną ocenę wyboru tematu recenzowanej rozprawy. Wybór tematu uzasadnia też brak w piśmiennictwie prawniczym kompleksowych, aktualnych, analiz dotyczących przedmiotowych w rozprawie kwestii.

II. Ocena zastosowanych metod badawczych: Przeprowadzone w recenzowanej rozprawie rozważania oparte są na różnych metodach badawczych. Główną jest metoda dogmatyczno-prawna. Autor skoncentrował się na analizie najważniejszych źródeł prawa, uwzględnił zarówno dyrektywy wykładni systemowej, językowej, jak i funkcjonalnej. W szerokim zakresie odwołał się do istniejącego orzecznictwa sądów polskich oraz poglądów prezentowanych w doktrynie. Metoda dogmatyczno – prawna (czy, jak chce Autor: formalno – dogmatyczna) ma w rozprawie charakter wiodący, ale została prawidłowo uzupełniona metodą komparatystyczną. Metodę komparatystyczną Doktorant zastosował głównie w celu ustalenia podobieństw i różnic między regulacjami umowy holdingowej oraz holdingu w badanych systemach prawnych. Próbował

ocenić możliwość potencjalnej implementacji obcych rozwiązań legislacyjnych do polskiego porządku prawnego. Ze względu na to, że zagadnienie holdingu jest przedmiotem badań wielu dziedzin nauki, między innymi: ekonomii, teorii organizacji i zarządzania – Autor wielokrotnie odwoływał się do dorobku analiz, dokonanych w tych naukach. Takie podejście badawcze należy uznać za właściwe dla osiągnięcia celów rozprawy. Zastosowanie tych metod uważam za niezbędne, ale podkreślam, że sposób ich wykorzystania świadczy o dojrzałości badawczej i naukowej Doktoranta, o bardzo dobrze opanowanej umiejętności prowadzenia badań naukowych i analizy prawnej.

Punktem wyjścia do badań i analiz Autora jest wskazanie celów pracy oraz sposobów ich realizacji. Przedmiot badawczy, jakim jest umowa holdingu jest analizowany w rozprawie na szerokim tle wieloaspektowego zjawiska, jakim jest holding.

III. Konstrukcja pracy poświęconej umowie holdingu może być różnie kształtowana. Autor podzielił rozprawę na osiem części, rozpoczął „Wstępem”, oraz skonkludował „Zakończeniem”, natomiast problematyka rozprawy została podzielona na 6 rozdziałów.

„Wstęp” to bardzo wartościowa część rozprawy, w której jasno wskazane zostały zagadnienia, jakie Autor będzie rozważał oraz oceniał w poszczególnych rozdziałach. „Wstęp” zawiera wiele trafnych uwag i twierdzeń o systemowym charakterze. We wstępie do dysertacji w sposób jasny i kategoryczny Doktorant tłumaczy konieczność przeprowadzenia analizy przedmiotowych zagadnień. Jest to właściwy i bardzo klarowny początek rozprawy. Wskazanie przez Autora celów badawczych, wątpliwości interpretacyjnych, braków legislacyjnych dotyczących mechanizmów funkcjonowania umów holdingowych uważam za istotne z punktu widzenia wprowadzenia w analizowaną problematykę i źródła jej regulacji.

Podstawowy charakter ma uwaga Autora, iż “nieprzekonujący wydaje się pogląd, że tzw. prawo holdingowe organizacyjne (ang. enabling law) winno pozostać w przyszłej regulacji jeśli nie zredukowane, to całkowicie pominięte” (str. 3 rozprawy). Wyraźnie widać, że swoisty asumpt do napisania rozprawy stanowiła potrzeba określenia koncepcji umowy holdingowej na tle szeroko rozumianej problematyki holdingu. Podkreślić trzeba, że recenzowana praca to nie tylko cenna analiza teoretyczna, ale jest to rozprawa osadzona w realiach rynkowych i uwzględniająca reguły obowiązujące w tzw. obrocie gospodarczym. Na aprobatę zasługują ambicje Autora, świadczące

o potrzebie kompleksowego ujęcia przedmiotowej problematyki. Uzasadnia to podjęcie przez Autora ciężaru analizy przedmiotowych zagadnień. Mając to na uwadze, za właściwie sformułowane należy uznać cele rozprawy, tezę i hipotezy badawcze. Zaslęgują one na pełną aprobatę.

IV. Rozdział I rozprawy, dotyczący umów o trwałe współdziałanie podmiotów gospodarczych jest zaprezentowaniem zagadnień wprowadzających w problematykę specyfiki umów gospodarczych. Analizę umów strukturalnych, umów założycielskich, umów w zakresie przedsiębiorstwa oraz umów holdingowych Autor uznał za konieczną dla dalszego procedowania badań. Prawidłowo wyjaśnił pojęcia umowy założycielskiej, jej elementy i formę. Zwrócił uwagę na specyfikę trwałego współdziałania podmiotów gospodarczych w zakresie umowy holdingowej. Bardzo istotne są analizy dotyczące klauzul umownych, w szczególności nawiązanie do często stosowanej praktyki „wymuszania” dopisania w treści umów takich klauzul, przede wszystkim indemnifikacyjnych. Przedstawił również pozycję prawną stron umowy holdingowej. Jest to właściwe wprowadzenie do rozważenia kluczowych w dysertacji. Przeprowadzona w tej części analiza pokazała istotę analizowanych w rozprawie zagadnień w realiach rynkowych.

V. Rozdział drugi rozprawy to dogłębna analiza źródeł regulacji holdingu. W tej części wskazano, w jakim zakresie sfera aktywności holdingowej znajduje swoje uzasadnienie w regulacjach prawnych. Ciekawie Doktorant ujął kwestię aksjologii prawa holdingowego. Te rozważania pozwoliły na sformułowanie istotnych dla rozprawy wniosków. Przede wszystkim: aksjologiczne podstawy prawa holdingowego odwołują się do rozbudowanego systemu wartości i zasad. Doktorant trafnie wskazał, że w działalności holdingowej ważne jest stosowanie zasad tzw. ładu korporacyjnego, zachowanie klauzul generalnych, dobrych obyczajów oraz utrwalonych zwyczajów. Zwrócił uwagę na duże znaczenie orzecznictwa sądowego w praktyce holdingowej. W rozdziale tym Autor rozważa również naturę stosunku zobowiązaniowego holdingu. Służy temu omówienie zagadnień genezy holdingu (moim zdaniem te rozważania są niepotrzebnie rozbudowane, w istocie powtarzają informacje powszechnie znane w literaturze przedmiotu) oraz rodzajów struktur holdingowych. Za najbardziej cenne w tej części pracy

uznają analizy dotyczące odróżnienia holdingu od innych form organizacyjnych tego typu, w szczególności od form kooperacyjnych i form koncentracyjnych.

VI. Kolejną częścią recenzowanej rozprawy jest rozdział III zatytułowany „Swoboda umów w zakresie porozumień gospodarczych”. Sprowadza się on przede wszystkim do próby udzielenia odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu reguły prawa prywatnego są w stanie kształtować kompetencję podmiotu gospodarczego do uczestniczenia w określonym porozumieniu gospodarczym. W rozdziale tym Autor porusza problemy fundamentalne dla tematu rozprawy, jest analizą zdolności kontraktowej w zakresie umów holdingowych: umów horyzontalnych i wertykalnych oraz pokazuje tę zdolność jako instrument kształtujący sytuację prawną przedsiębiorcy, a także na tle określonych zdarzeń cywilnoprawnych (czynności prawnych, zdarzeń nie będących czynnościami prawnymi, czynności jednostronnych i uchwał). Precyzyjnie zanalizował zdolność kontraktową w zakresie umów holdingowych, co pozwoliło podjąć badania zakresu swobody umów w zakresie umów obligacyjnych założycielskich i holdingowych. Wnioski w tej części pracy są trafne i konkretne.

VII. Czwarty rozdział dysertacji prezentuje kwalifikację prawną umowy holdingowej. Przeprowadzenie analizy normatywno – dogmatycznej pozwoliło Autorowi na sformułowanie określonych wniosków co do przyszłego kształtu umowy holdingowej. Jako immanentną cechę tej umowy Autor słusznie wskazuje funkcjonowanie jej w szeroko pojętym obrocie prawnym. W konsekwencji tego słusznie konkluduje, że „(...) tworzy strukturę holdingową będącą adresatem praw i obowiązków z zakresu prawa publicznego” (str. 343 rozprawy). Doktorant również wskazuje na specyfikę osadzenia umowy holdingowej w obrocie gospodarczym i zdeterminowanie jej takimi cechami, jak koncentrowanie kapitału oraz szybkość wymiany. Wobec tego we współdziałaniu kontraktowym (w tym w holdingu) może okazać się zasadne wprowadzenie nowych funkcjonalnych postaci umów i tzw. kompleksów umów.

VIII. Rozdział piąty to przegląd i usystematyzowanie stosunków prawnych w ramach holdingu w kontekście umowy holdingowej. Problematyka tutaj skoncentrowana jest wokół kwestii podmiotowości prawnej holdingu jako źródła zachodzących tam relacji, wokół przedmiotu tych relacji oraz problematyki odpowiedzialności. Autor zwrócił uwagę na wiele kategorii podmiotów mogących uczestniczyć w holdingu i na specyfikę organizacji współdziałania w tej strukturze

(stosunek zależności i dominacji). Doktorant zbadał kwestię odpowiedzialności poszczególnych uczestników holdingu i możliwości jej modyfikacji poprzez zmiany struktury holdingowej. To interesujące analizy, uwzględniające istniejące regulacje prawne.

IX. Rozdział szósty jest kwintesencją merytoryczną recenzowanej dysertacji. Autor opisał w nim uwarunkowania wygaśnięcia umowy holdingowej oraz następstwa prawne z tym związane. Za najważniejszy uważam wniosek wynikający z tej części rozprawy, że stosunek prawny wykreowany przez umowę holdingową jest stosunkiem prywatnoprawnym, a jego wygaśnięcie podlega ogólnym zasadom prawa prywatnego (tak: str. 465 rozprawy).

X. Rozprawę wieńczą wnioski. Zostały sformułowane konkretnie, w punktach, z dużą odwagą badawczą, wcale nie tak częstą u młodych naukowców. Trzeba podkreślić, że poszczególne rozdziały zawsze kończą przemyślane(!) wnioski, ale te końcowe, wieńczące całość dysertacji nie są jedynie powieleniem tych wcześniej wymienionych.

Strona formalna rozprawy (język, przypisy) zasługuje na pozytywną ocenę.

Przypisy sporządzone zostały starannie, a powołane w nich pozycje ujęte dokładnie. Myślę, że praca przed złożeniem do druku, co zdecydowanie sugeruję, powinna być ponownie zredagowana i dostosowana do wymogów wydawnictw prawniczych.

Doktorant wykazał się samodzielnością stawiania i rozwiązywania problemów o dużym znaczeniu prawnym i praktycznym. Na pozytywną ocenę zasługuje uwzględnione w recenzowanej rozprawie piśmiennictwo, orzecznictwo, a także akty prawne. Ogromnym atutem rozprawy jest to, że Autor przy jej pisaniu, formułowaniu poglądów uwzględnił zarówno piśmiennictwo polskie, jak też literaturę obcojęzyczną (znaczna część pozycji wykazanych w okazałej bibliografii to anglojęzyczna i niemieckojęzyczna literatura przedmiotu). Autor jasno i konsekwentnie formułuje tezy rozprawy. To istotna zaleta recenzowanej dysertacji. Jest to praca poświęcona doniosłemu tematowi, znacznie rozszerzająca zakres analiz, jakie do tej prowadzone były w piśmiennictwie prawniczym.

Chciałabym podkreślić, że lektura recenzowanej rozprawy jest przyjemnością. To ciekawa i wartościowa praca. To bardzo obszerna rozprawa (z bibliografią 541 stron), ale pozbawiona tzw. „niepotrzebnych wypełniaczy”. To praca o przemyślanej koncepcji, bardzo konsekwentnie prowadzonym wywodzie i dojrzałych, konkretnych wnioskach.. Doktorant ocenia mechanizmy działania holdingu w oparciu o badania, prowadzone zarówno na gruncie prawa krajowego, jak i zagranicznych porządków prawnych.

Mając na względzie podniesione okoliczności uważam, że rozprawa doktorska Pana mgr. Szymona Kulmaczewskiego spełnia warunki przewidziane w art.13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Z 2003 nr 65 poz. 595) i wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Nadto wnioskuję do Komisji dopuszczającej pracę mgr Szymona Kulmaczewskiego do publicznej obrony oraz do Rady Naukowej Dyscypliny Nauki Prawne Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o **przyznanie tej rozprawie wyróżnienia**, bowiem uzasadnia to solidne, rzetelne i twórcze zanalizowanie przedmiotowych zagadnień i wysoki merytoryczny poziom prowadzonych rozważań.

Prof. dr hab. Agnieszka Malarewicz-Jakubów